

Nieuwsbrief 34

Programma voorjaar 2018

Beste vrienden,

Hierbij het voorjaarsprogramma van het Studiecentrum. Ook brengen we graag een aantal verwante programma's van anderen onder uw aandacht.

De wereld en met name de techniek ontwikkelt in een razend tempo. Wat is er aan de hand? Hoe kun je er vanuit de antroposofie naar kijken? Wegkijken is niet de oplossing. Er dus induiken en er vat op willen krijgen. Geëngageerde spiritualiteit. Daar gaan enkele avonden over. Wij starten een reeks over de **Technologie en de Mens** met *Bob Duin* die aan de TUDelft gespecialiseerd was in patroonherkenning en machine intelligentie. In drie avonden gaat hij in op de vraag: Heeft de Robot een Ziel?

Een andere actuele vraag is de **CRISPR-DNA techniek**, zeg maar sleutelen aan het leven, het embryo; door *Margalit Laufer*. En de **EU, nachtmerrie of een juiste droom?** Door *Ton Jansen*.

Zich verdiepen in de antroposofie geeft ons instrumenten. Daartoe starten wij een reeks over **Kernelementen van de Antroposofie**. *Peter Tromp* begint deze reeks met drie avonden over de vraag: Wat is een Mens?

Tot slot twee grootse dichters / filosofen die rond 1800 een discussie starten over de opvoeding van de mens die nog steeds aan de orde is: **Schiller en Goethe**. Over de eigenschappen, hartstochten, neigingen van de mens. Schiller in zijn *Brieven over de esthetische Opvoeding van de Mens* en Goethe in zijn *Sprookje van de Groene Slang en de Witte Lelie*. Rudolf Steiner werkte 7 jaar aan het Goethe Archiv en heeft er veel inspiratie uit gekregen. Drie sprekers gaan hier op in.

Wij wensen u mooie avonden, die veel bij u oproepen. Vertel het aan anderen. Stuur deze Nieuwsbrief door aan uw kennissen. En hebt u ideeën voor ons programma, mail naar info@antroposofie-den Haag.nl.

Overzicht

Het verzwijgen van de gevaren van CRISPR DNA-techniek - Margalit Laufer

De ziel van de robot - Bob Duin

De Verenigde Staten van Europa: droom of nachtmerrie? - Ton Jansen

De positie van de antroposofie in de wereld in 1902 en 33 jaar later? - J.S. Catalan

Waar komt de mens vandaan en waar gaat hij naar toe? - Peter Tromp

Friedrich Schiller – Filosoof van de vrijheid - Sebastiaan de Vries

Kleurwaarneming met alle 12 zintuigen - Jan de Boon

Levenskrachten en vormkrachten waarnemen - Frans Romeijn

Programma Stille Week van zondag 25 maart t/m zaterdag 31 maart

Christus' opstanding met Pasen in de muziek - Marc van Delft

Goethe als inspiratiebron voor de antroposofie - Sebastiaan de Vries

Kosmische achtergronden in het werk van Goethe - Frans Lutters

Alchemie, inspiratiebron voor antroposofie en huidige tijd - Wilma Bos

De groene slang en de witte lelie - Lisette Buisman

Het verzwijgen van de gevaren van CRISPR DNA-techniek

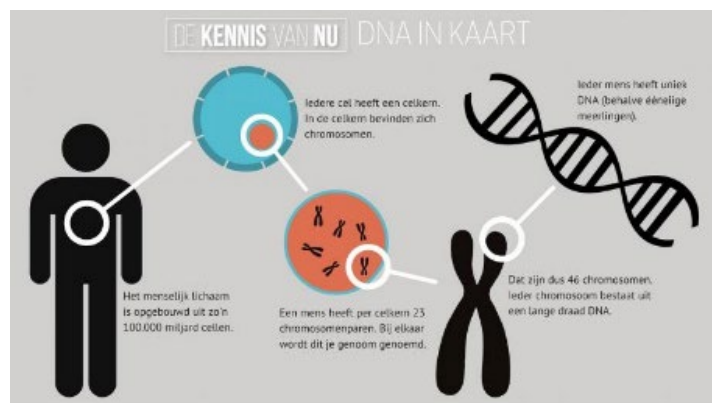
Margalit Laufer

Dinsdag 13 februari

Toegang € 10

Door de recent uitgevonden CRISPR DNA-techniek is het eenvoudig en goedkoop mogelijk te sleutelen aan het leven. Dit is controversieel. De publiekelijke discussie en regelgeving is nog amper gestart, maar de wetenschappers, industriële biotechnologie,

farmaceutische industrie en de agrarische bedrijven staan te trappelen om te beginnen en willen zich deze techniek toe-eigenen in patenten en producten. De winstkansen zijn zeer groot. De politiek lijkt meer geïnteresseerd in de economische kant van de zaak, in plaats van zich bezig te houden met de gevolgen van deze techniek op juridisch, sociaal-maatschappelijk, ecologisch en moreel terrein. Het is hoogst noodzakelijk om per direct het debat omtrent de risico's van deze techniek te voeren, wetgeving op te stellen en een internationaal coördinerend orgaan op te richten. Onze aandacht en betrokkenheid zijn nodig voor een maatschappelijke beweging om van de overheid te eisen wetgevend op te treden en een onmiddellijk moratorium op te leggen op Crispr/Cas techniek opdat er eerst kaders komen en pas daarna toegestane toepassingen.

Reeks Technologie en de Mens

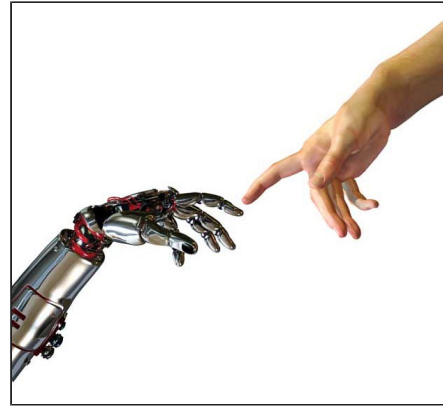
De ziel van de robot

Bob Duin

Donderdag 15 febr, 8 mrt en 5 april.

Toegang vrije bijdrage.

Bob Duin start een reeks discussieavonden over 'Technologie en de mens'. De groeiende techniek overrompelt ons. Is dit een zegen of een bedreiging? Hoe verhouden we ons hiertoe, persoonlijk en als mensheid? Dankzij de techniek kunnen we meer, maar zijn we vaak gedwongen ons aan te passen. Wat is het wezen van de techniek? Hoe en waarom is het over de mensheid gekomen? Wat doet de omgang met de techniek aan de individuele mens? Zijn we gevangen door de techniek, of hebben we haar in de hand? Persoonlijk? Als mensheid?

Op de discussieavonden behandelen we concrete voorbeelden: de robot, het internet en de cyborg (waarbij wij ons lichaam met de techniek integreren).

Wij willen graag discussiëren in een groep van geïnteresseerden, liefst op basis van hun professionele achtergrond of opleiding.

De eerste serie van drie avonden gaat over **De Ziel van de Robot**. Hoe is hij gegroeid van gereedschap naar machine en naar automaat.

- Wat neemt hij waar en hoe denkt hij?

- Wat is onze emotionele relatie. Hoe zijn onze gevoelens en kan de robot gevoel hebben?

- Wat is de wil van de robot?

Hoe verhoudt denken, voelen en willen van de robot zich tot de menselijke ziel? Hoe helpt de robot ons en hoe handhaven wij ons als mens in een wereld vol met automaten?

Graag aanmelden via technologie@antroposofiedenhaag.nl

De Verenigde Staten van Europa: droom of nachtmerrie?

Ton Jansen

20 februari 20.00 uur.

Toegang € 10.

Al meer dan een mensenleven is de eenwording van Europa aan de gang. Het enthousiasme erover wordt echter met de dag minder, de problemen stapelen zich op. Het moet duidelijk anders, maar hoe dan? Hoe kan Europa uitgroeien tot een samenleving, waar een hecht verband bestaat tussen de naties, zonder dat dit ten koste gaat van de

culturele verscheidenheid en de ontwikkeling van de vrije individualiteit? Welke structuur is nodig? Wat moeten we hiervoor doen? En welke verborgen krachten zijn hier aan het werk die dit trachten te verhinderen?

Uitgaande van de inzichten die Rudolf Steiner ons met zijn antroposofie, en vooral met de driegeleding van het sociale organisme heeft geschonken, willen we dit vraagstuk aan de hand van concrete voorbeelden uit verleden en heden bezien, in de hoop zo meer zicht te krijgen op het ogenschijnlijk zo verwarrende tijdsgebeuren, en tegelijk op onze eigen plaats daarin. Ton Jansen zal hierover een inleiding houden, gevolgd door gesprek.

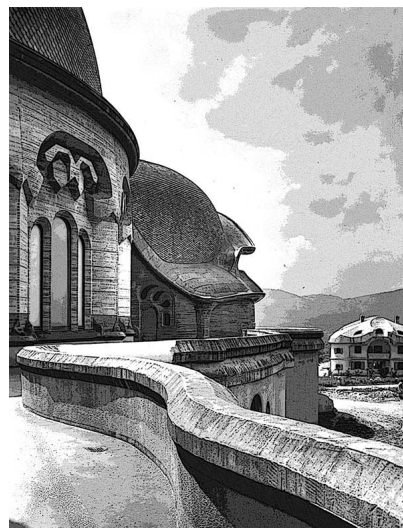
De positie van de antroposofie in de wereld in 1902 en 33 jaar later?

J.S. Catalan

Woensdag 28 februari, 20.00 uur.

Toegang € 8

Rudolf Steiner maande zijn leerlingen uitdrukkelijk om de geschiedenis van de antroposofische beweging ernstig te bestuderen. Hij deed het zelf met een buitengewone uiterste nauwkeurigheid zoals bv. in de voordrachtenreeks „De geschiedenis en de voorwaarden van de antroposofische beweging in relatie tot de Antroposofische Vereniging. Een aansporing tot zelfbezinning” (GA 258). Een werkelijk begrijpen van de tegenwoordige situatie van de Antroposofische Vereniging is zonder een gefundeerde kennis van deze eerste periode van 33 jaar bijna onmogelijk. Jean-Sébastien Catalan houdt zich sinds zijn 19de bezig met het vraagstuk van de antroposofische gemeenschaps-vorming. En later de geschiedenis van de antroposofische beweging. Catalan houdt voordrachten (in goed verstaanbaar Duits) tussen 23 februari en 2 maart. Op 2 maart is er een studiedag; zie www.enkidoe.nl
Graag aanmelden: pvanblom@kpnmail.nl, 0575 515606, 06 13422558

Reeks Kernelementen van de Antroposofie

Waar komt de mens vandaan en waar gaat hij naar toe?

Peter Tromp

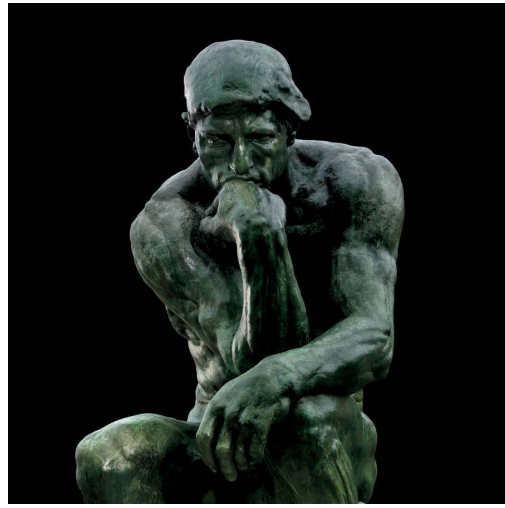
vrijdag 16 maart, 13 april en 18 mei, 20.00 uur.

Toegang € 10 per avond.

Dat de mens meer is dan een chemisch proces, meer is dan zijn brein is velen wel duidelijk. Maar wat is dat 'meer' dan

eigenlijk? Peter Tromp zal in drie avonden vanuit de antroposofie op deze vraag ingaan.

16 maart: Hoe zit de mens nu eigenlijk in elkaar? Peter zal de mens in zijn huidige verschijningsvorm beschrijven, omgeven door drie andere natuurrijken: van dieren, planten en mineralen. De mens op aarde is uniek in zijn soort, omdat hij als enige het vermogen bezit om te kunnen denken.

13 april: Waar komt de mens vandaan en waar gaat hij naar toe? De volgende vraag rijst dan op: het kan geen toeval zijn dat hij als denkend wezen op aarde de kroon van de schepping is, daar moet wel een heel proces aan vooraf gegaan zijn. Dit proces zal Peter schilderen in de tweede voordracht, waarmee dan ook de relatie met de andere natuurrijken duidelijk wordt.

18 mei: Het leven op aarde, hoe is het begonnen en hoe zal het eindigen? De derde voordracht zal de aarde gedetailleerder beschrijven, zodat we een beter beeld krijgen van de zin en de opgave die de mens te vervullen heeft in dit gehele scheppingsproces. Onze taak in de heden is slechts te vervullen als we verleden en toekomst van deze ontwikkeling kennen.

Natuurlijk zal een en ander alleen in grote lijnen kunnen klinken en als daar behoefte aan is kunnen we op een andere avond daarover verder van gedachten wisselen.

Serie

Schiller, Goethe, Sprookje Groene Slang en Witte Lelie

Ruim tien jaar koesterden Johann Wolfgang Goethe (1749-1832) en Friedrich Schiller (1759-1805) zich in elkaars zon. Wie het kleine stadje Weimar bezoekt, kan niet om hen heen. Omstuwd door toeristen staan ze daar, midden op het Theaterplein: Goethe en Schiller, uitgebeeld als twee geleerde vrienden. De oudste, Goethe, heeft zijn hand vertrouwelijk op de schouder van de tien jaar jongere Schiller gelegd. Diepzinnig blikken de literaire godenzonen in oneindige verten.

Schiller's 'Briefe über ästhetische Erziehung des Menschen' hebben Goethes aangezet tot het 'Sprookje van de Groene Slang en de Witte Lelie'. Voor Rudolf Steiner was Goethes Sprookje van wezenlijk belang voor de ontwikkeling van de antroposofie. Wij zijn verheugd dat *Sebastiaan de Vries* op **14 maart en 11 april**, *Frans Lutters* op **18 april** en *Lisette Buisman* op **23 mei** ieder op een apart aspect in willen gaan op Schiller, Goethe en het Sprookje.

Friedrich Schiller – Filosoof van de vrijheid

Sebastiaan de Vries

Woensdag 14 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

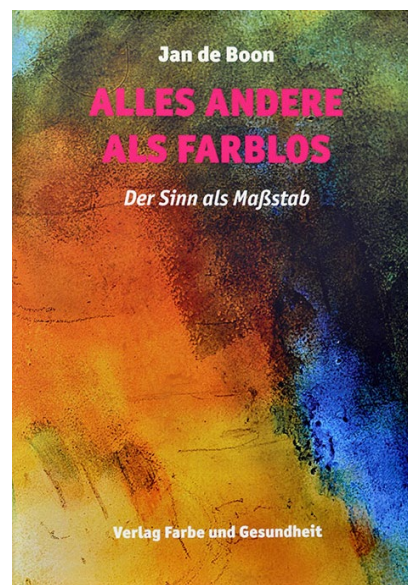
Wat waren de sleutelmomenten in Schillers veelbewogen leven; welke fundamenteel nieuwe inzichten verwierf hij zich? Veel aspecten van het leven en de werken van Schiller zijn onbekend gebleven en dat terwijl hij zoveel kiemen heeft gelegd voor het heden en de toekomst. Het thema vrijheid loopt als een rode draad door zijn leven en werk. De weg naar vrijheid is de innerlijke ontwikkelingsweg die door het middengebied gaat en verbonden is met kunstzinnig scheppen. Het gaat erom het ik met de hogere mens, die ieder mens in zich heeft, te verbinden. Dat is een thema dat actueel is en dat ook voor Steiner inspirerend was. In zijn laatste dramatische werken verbond Schiller grote historische thema's met wat wij kunnen noemen de toekomst van het geestzelf en de zesde cultuurperiode. Wie was deze denker die zoveel kiemen voor de komende tijd legde en zo tragisch aan zijn einde kwam?

Kleurwaarneming met alle 12 zintuigen

Jan de Boon

Woensdag 21 maart 20.00 uur.

Toegang € 10.

Architect en kleurexpert Jan de Boon heeft samen met Iris Bakker een jarenlange zoektocht ondernomen om voor het fenomeen kleur het waardevolle van de reguliere, natuurkundige invalshoek en die van fenomenologie en de geesteswetenschap van Rudolf Steiner met elkaar te verbinden. Steeds duidelijker werd daarbij de rol van de zintuigen. Aangetoond werd dat bij kleurwaarnemingen steeds alle 12 zintuigen zijn betrokken.

Zie hierover in *Motief* van februari de boekbespreking van zijn boek *Alles andere als farblos – Der Sinn als Maßstab*.

Levenskrachten en vormkrachten waarnemen

Frans Romeijn

Zaterdag 24 maart 10.00 uur tot 16.00 uur.

Deelname: € 35.

Dat er levenskrachten aan het werk zijn in mens, dier en plant is wel duidelijk. Maar hoe krijg je hier vat op? Kun je die krachten zelf waarnemen. Tijdens deze dag leer je jouw eigen levens- of etherlichaam waarnemen, voelen en "zien", o.a. in kleuren en bewegingen. We doen oefeningen waarin we enkele aspecten van ons eigen etherlichaam leren waarnemen. Vervolgens kun je ervaren hoe jouw etherlichaam reageert op de levens- of etherkrachten van bijv. planten, water en van levensmiddelen. Het is verrassend hoe eenvoudig het is om een begin te maken met het ontwikkelen van je waarnemingsvermogens op dit gebied.

Aanmelding en informatie: Frans Romeijn, 0648728505, fromeijn@planet.nl

Stille Week van zondag 25 maart t/m zaterdag 31 maart 2018 in Den Haag

Gedurende de Stille Week worden de historische en indringende gebeurtenissen, die zich aan het begin van de jaartelling in de heilige week tussen Palmzondag en Paaszondag hebben voltrokken, belicht en beschouwd. Zijn de gebeurtenissen waarover in het evangelie wordt verhaald in de huidige tijd te plaatsen? Cori de Leeuw heeft met hulp van anderen de thema's van de dagen van de Stille Week geplaatst in een programma met eurytmie en muziek.

Zondag 25 maart, (Palmzondag)

12.00-13.00 uur

Thomas Kerk, Groot Hertoginnelaan 2, Den Haag.

Intocht in Jeruzalem. Concert: Matthäus passie van Heinrich Schütz, zang o.l.v. Pieter van der Schot.

Vrijwillige bijdrage.

Zondag 25 maart

14.00-17.00 uur

Vrijeschool Abbenbroekweg, Den Haag.

Programma door de werkgroep I-OANNA.

Volledig programma: € 20.00. Alleen Eurytmiegedeelte 15.15 – 16.15 uur: € 15.00.

Maandag 26 maart

20.15-21.30 uur

Haagse AViN-ledenavond, Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag. Open voor

allen.

Vervloeking van de vijgeboom en tempelreiniging. Zang: Yoik, projectkoor voor jonge zangers o.l.v. Raoul Boesten, (Scandinavische liederen).

Euritmieprojectgroep o.l.v. Bart Jeroen Kool, mmv Ljerka Legac, Daniela Oele, Edwige Poitier, Geesiena Stradtmeijer.

Beschouwing: Adam Ricketts, priester Christengemeenschap in Den Haag. Vrijwillige bijdrage.

Dinsdag 27 maart

19.45-20.45 uur

Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

‘Christus moest disputeren met zijn tegenstanders, waarbij de ene groep na de andere op hem afkwamen’.

Zang: Deer’s cry – Arvo Pärt, projectkoor o.l.v. Raoul Boesten, waarna samenzang o.l.v. Raoul.

Beschouwing: Adam Ricketts.

Vrijwillige bijdrage.

Woensdag 28 maart

19.45-21.15 uur

Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

Zalving te Bethanië en het verraad van Judas. Jaap Sijmons, voorzitter van de antroposofische vereniging in Nederland (AViN) houdt een sociaal-maatschappelijke beschouwing over de Ik Ben woorden.

Euritmie, spraak, muziek: Ik Ben woorden door Elisabeth Appenrodt, Bertram van Mansvelt, Irene Pouwelse, euritmie; Felix Reuser, spraak; Jan van Toor, muzikale compositie, cello.

Vrijwillige bijdrage.

Donderdag 29 maart, (Witte Donderdag)

20.15 uur

Thomas Kerk, Groot Hertoginnelaan 2, Den Haag.

De voetwassing en het laatste avondmaal.

Zang: The woman with the alabaster box – Arvo Pärt o.l.v. Raoul Boesten.

Beschouwing door Marjolein te Pas, priester van de Christengemeenschap te Den Haag.

Cultische afsluiting.

Vrijwillige bijdrage.

Vrijdag 30 maart, (Goede Vrijdag),

15.00-15.30.

Thomas Kerk, Groot Hertoginnelaan 2, Den Haag.

Het uit liefde volbrachte offer van de dood op Golgotha. Lezing van het evangelie van het lijden en sterven van Jezus Christus.

Vrijwillige bijdrage.

Vrijdag 2930 maart,

16.15-17.15 uur

Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

Programma wordt nog bekend gemaakt.

Zaterdag 31 maart, (Stille Zaterdag)

16.00-17.00 uur

Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

Christus rust in het graf. Toespraak: Ignaz Stegeman, priester van de Christengemeenschap te Rotterdam.

Hanna Degenaar: euritmische stille vorm.

Paul de Roo speelt zijn compositie: "Muziek voor de Stille Zaterdag".

Entrée € 10.00

Zaterdag 31 maart

20.15 uur

Waalse Kerk, Noordeinde 25, Den Haag, (kerk open: 19.45).

Kanon Pokajanen – Arvo Pärt, door kamerkoor Kwintessens o.l.v. Raoul Boesten,

Kaarten €13.00. Te koop: Haagse Boekerij, Frederikstraat 24; Muziekhandel Oberstadt, Weimarstraat 17 (en aan de zaal – indien nog beschikbaar).

Christus' opstanding met Pasen in de muziek

Marc van Delft

Woensdag 4 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

Lezing met auditieve muziekvoorbeelden over hoe de grote componisten het mysterie van de opstanding in hun muziek hebben uitgedrukt.

Voorbeelden van het 'Et ressurexit' uit het Credo in de Mis. De opstandings- (en zonne-) toonsoorten.

De gregoriaanse oorsprong van de muzikale opstanding in een middeleeuws kerkreliëf. De opstandings-foonsoort bij Bruckner en Messiaen en andere componisten. De drieheid van Goede Vrijdag, stille zaterdag en paaszondag in de muziek.

Goethe als inspiratiebron voor de antroposofie

Sebastiaan de Vries

Woensdag 11 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

Goethe was de ongekroonde koning van het Duitse Idealisme. Indien hij de kentheorie van zijn eigen natuurbeschouwing opgeschreven had, dan had hij

daarmee de stroming van het Duitse Idealisme een filosofische afronding gegeven. Pas Steiner heeft deze wijsgerige basis na 10 jaar studie in het Goethe-archief in Weimar opgeschreven. Veel van Goethe's werken bevatten bronnen voor cultuurvernieuwing. Het Sprookje toont in beeldentaal verborgen aspecten van het sociale leven, de Faust gaat over de ontwikkeling van de moderne mens in verbinding met het kwaad, in de Metamorfose van de planten gaat het erom het denken beweeglijk te maken en door te dringen tot diepere inzichten in het plantenrijk. Dit zijn slechts enkele aspecten van Goethe's werk en denken. Zijn leven zelf was ook een inspirerende bron voor innerlijke cultuurvernieuwing en is dat nog steeds.

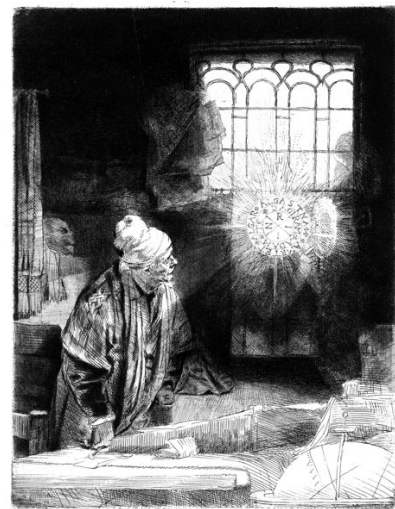
Kosmische achtergronden in het werk van Goethe

Frans Lutters

Woensdag 18 april 20.00 uur.

Toegang € 10.

Waar haalde Goethe zijn inspiratie vandaan? Kun je kosmische achtergronden in het werk van Johann Wolfgangs von Goethe aanduiden? Frans gaat hier op in door zijn roman *Wilhelm Meister*, de bekende *Faust deel 1 en 2* en het *Sprookje van de groene slang en de witte lelie* met ons te onderzoeken. Waarin ligt de kosmische inspiratie van deze werken en wat is hun samenhang? Deze vragen en hun directe samenhang met de actualiteit zullen op de avond centraal staan.

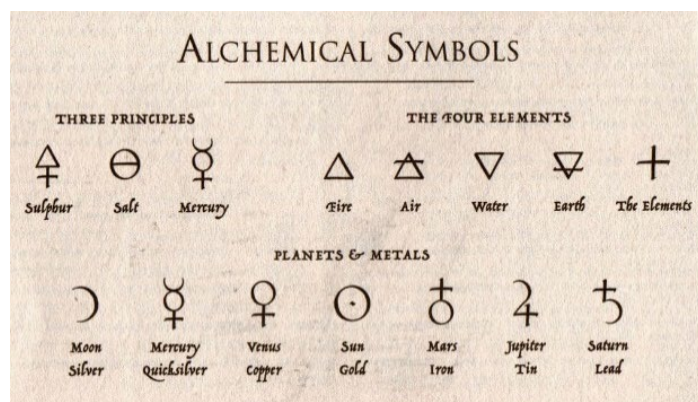
Alchemie, inspiratiebron voor antroposofie en huidige tijd

Wilma Bos

Donderdag 3 en 17 mei 20.00 uur.

Toegang € 10 per voordracht.

Op 3 mei gaat Wilma in op de geschiedenis van de alchemie en de vernieuwing daarvan door de antroposofie. De drie wezenlijke principes in de alchemie, de Tria Principia: Sal, Merkuur en Sulfur, zullen ter sprake komen. Al eeuwenlang worden deze principes in relatie gebracht

met de Triniteit, maar we vinden ze tegenwoordig bv. ook terug in het drieledige mensbeeld, dat we uit de antroposofie kennen: de mens als lichaam, ziel en geest. Op 17 mei komen de vier elementen en de vier ethersoorten aan de orde, naar aanleiding van een Keltische legende. Ook hier kunnen we weer een lijn doortrekken naar bv. het vierledig mensbeeld vanuit de antroposofie, maar ook naar de vier temperamenten.

De groene slang en de witte lelie

Lisette Buisman

Woensdag 23 mei 20.00 uur.

Toegang € 10.

Wat Goethe voor het wezen van de ziel beslissend acht, wordt ons aanschouwelijk gemaakt in zijn mooie sprookje van de groene slang en de witte lelie. Goethe stond op het standpunt, dat de initiatie in iedere mens kan worden voltrokken en juist dat toont ons zijn sprookje in de meest eminente zin. Hij maakt ons met nadruk opmerkzaam op het feit dat wij eerst bepaalde dingen moeten overwinnen, willen wij ooit zover komen. Zo zien we dat in dit verhaal de jongeling niets anders is dan de representant van de eerlijk strevende mens. Hij, die innerlijk een volkomenheid probeert te ontwikkelen (mede door de gouden, zilveren en bronzen koning die hem hun wijsheid hebben geschonken), om zich met de jonkvrouw, witte lelie, te kunnen verbinden. Het offer van de groene slang is hiervoor nodig. Op deze avond willen we ons in dit mooie sprookje verdiepen. Ons zodanig in de beeldentaal onderdompelen, dat deze initiatie in ons mee kan resoneren.

[bezoek de website](#) | [direct naar onze agenda](#)
[deze nieuwsbrief doorsturen naar een vriend](#)

Copyright © 2018 Studiecentrum voor Anthroposofie, All rights reserved.

[abonneren](#) | [uitschrijven](#) | [uw gegevens aanpassen](#)